SCHETSEN UIT SURINAME

DOOR

G. J. STAAL

Levensavond

(*Vervolg*)

De vrienden van Reynsfort, die in de stad gekomen waren om gedroogde en gezouten visch aan de markt te brengen, namen Marius en zijn getrouwde vrouw op den terugweg mede in hunne tentboot, ontverfd en gelapt overblijfsel van het sierlijk vaartuig van een plantage-eigenaar. In den ruimen bak roeiden de makkers en zij riepen menig guitig woord door het smalle lage deurtje naar binnen het opgebouwd roefje, het kamertje waarin Marius met zijne struische Leentje knus samenzaten op de achterbank, warm aaneen en gelukkig. Hij wees haar door de zijraampjes de steigers en huizen en kerkjes aan de rivieroeveren en noemde haar de namen.

Het was een blijde aankomst geweest op Reynsfort. Aan den steiger waren zij opgewacht met luid getier en scherp geroep van „hoéré”; hoofddoeken werden hun toegewuifd en toen zij landden werden de doeken neergelegd voor hunne voeten, als waren zij bezoekers van hoogen stand en Leentje kreeg zoo waar een ruw gebonden ruiker van kleurige wilde bloemen, een tuil in oevergras gevat.

Mi Gado! — het was schoon geweest van eer en hartelijkheid!

VI

Een balk dreef voorbij. Zeker een stuk licht hout, losge-
raakt van een vlot, dat boschnegers hadden afgebracht

van de Boven-Cottica, uit het bosch bij Wanhatti, naar den zaagmolen op Madam.

Marius dacht aan de eerste balken, die hij verwerkt had op dienzelfden grond van Breukelerwaard bij den bouw van zijne woning. Hij had het geraamte getimmerd uit het onvergankelijk vierkant hout van de oude directeurswoning, het beschot uit de nog bruikbare planken, aangevuld met nieuwe deelen, die hij gaandeweg aankapte in de houtgronden hooger op.

Een lange tijd was met het bouwen heengegaan. Het eerste kind werd geboren in de wankale hut van palissade, onder het dak van gedroogde pinabladeren. Het was gekomen als de vrucht van een veldgewas. Leentje behoefde geen bijstand van anderen. Zij bracht haar kind ter wereld in het midden van den dag, in het midden van haren arbeid, in de verre eenzaamheid, waarin onbespied elk uur nieuw leven bracht, oud leven wegnam.

Een kostelijke tijd was het geweest, die tijd van den aanleg van den grond! Hoe heerlijk bloeide het leven in die twee sterke, gezonde menschen; hoe speelsch was het weelderig bloed, hoe frisch de kracht voor den arbeid! Als achter, in het bosch, bijlslagen vielen en de houwer siste in de kapoewerie ¹⁾, het wilde woekerkruid, dan klonk uit de hut tusschen de rinkel-geluiden van het huiswerk, menigmaal een lied uit het singie-boekoe, het liederenboek hunner gemeente; en wanneer de kruin kraakte van den vallenden boom en het schot van den val dreunde, dan schaterde vaak een helle lach der vrouw als antwoord op een grap, met harde stem geroepen uit de wildernis.

Zij velden en wieden, haastig, tintelend van lustigen ijver. Marius beukte met zijn bijl in boomen en struiken, Leentje zwaaide het kapmes in het laaggewas en in beiden beefde de levenskracht uitbundig als in het omringende woud, dat zij veroveren wilden.

Stoeiend raapten zij de afgehouden takken bijeen en het neergeslagen wied en ruimden plantbedden tusschen de geraamten der omgekapte boomen, voor den aanplant van mondkost.

¹⁾ Kapoewerie = struikgewas, secundair bosch.

Waar zwaar hout schots en scheef dooreengevallen was, staken zij er den brand in. In den stillen nacht knetterde het woedende vuur en kolommen van vlammen rezen, in rooden gloed gehuld, omhoog in de duisternis, als uitgeblazen uit de aarde.

Vlug zaaiden zij de zaden uit, plantten de gewassen: koorn en bananen, cassaven en patatten en, voor versnapering, wat suikerriet. Welig wies het voedsel uit den milden bodem; de stompen van de gevelde boomen gingen weldra schuil onder opschietende maïs-stengels; bladerschermen van hoog-ontspruitende cassaven dekten op de rits de half-verkoolde stammen en waar was leeg-gebrand ontloken frisch-groene loten van bananen uit de zwarte laag van verpulverd hout en ontplooiden zich, spoedig al, de slanke gebogen bladeren, die de loten kroonden zooals vederpluimen kronen een helm. Dan zwol daartusschen de paars-donkere peer van den komenden vruchtentros. En laag langs den grond kroop het groen der gedijende patatten.

Marius bevrijdde de oude plantage-sluis, die nog stevig stond op de loostrens¹⁾ uit de omstrengeling van lianen; hij legde een achterpolder aan om zijn aanplant te beschermen tegen het boschwater, haalde de trenzen op, dolf nieuwe trekkers, en verhakte de overgebleven stammen en takken voor den aarden smeul-oven, waarin hij houtskool brandde voor plantages in de buurtschap.

Een dagelijkschen strijd moest hij voeren tegen het woekerend wied, dat weelderig barstte uit den blootgelegden grond en het jonge zaaisel dreigde te overweldigen en te verstikken. Maar het werd een lust voor de oogen, eene blijde bevrediging van diep-hunkerende begeerten, toen het goede groen uitbotte, overvloedig, uit de vruchtbare aarde.

In hen zelven, Marius en Leentje, ontbloede te midden van het brandend leven van hun ontgonnen grond onbewust het zonnigste geluk. Zij ontleedden hunne gewaarwordingen niet, zij hadden geen behoefte om te begrijpen

¹⁾ loostrens = afwateringssloot.

wat in hen gebeurde, zij namen het zonder denken en vragen, en wanneer zij, soms zoo midden onder den arbeid, in elkanders oogen zagen of hunne handen samen kwamen en even bleven rusten; wanneer zij met elkander overzagen wat daar in frisschen fleur voor hen oprees uit dien bodem, dien zij zelve gewonnen hadden uit de wildernis, of 's avonds neerzaten voor de hut, loom-behaaglijk, verzadigd door het maal van hun eigen grond, met de groote vredige stilte om hen heen, dan voelden zij eene zalige tevredenheid, waaraan zij zich overgaven, volkomen en eenvoudig, zooals de aarde zich overgeeft aan de koestering van de zon en de lavenis van het water van den regen.

Seizoenen wisselden; Marius bracht nieuwe akkers ¹⁾ aan; hij voltooide hunne woning en toen zij gereed was, de wrakke hut verlaten, die afstierf, vermolmd en verzakkend, ontving Leentje haar tweede kind, een jongen.

VII

De vloed bracht de booten mede van huiswaarts-keeren, die hunne perceelen hadden bovenstrooms van „De Goede Verwachting” Een hooge, schelle stem riep Marius toe uit een voorbijvarende korjaal.

„Odi, oû man, fa joe tan ²⁾?” klonk de groet en de vraag naar zijn welvaren.

En Marius antwoordde met het stereotiep, voorzichtig wederwoord, dat het maar zóó zóó was:

„Hafoe hafoe so” ³⁾

Luid lachten stemmen op in de boot; zij kenden Baas Marius, een sterken van den ouden stempel!

De man, die Marius had toegeroepen, haalde met forsche slagen zijn parel ⁴⁾ door het water, voortsprekende; met een schok schoot de korjaal door; nu liet de vrouw in de boot zich ook hooren en toen het oeverhout hen al

¹⁾ akker = $\frac{3}{7}$ Hectare.

²⁾ Odi, oû man, fa joe tan = Goeden dag, oude man, hoe gaat het?

³⁾ Hafoe, hafoe so = zóó (half en half).

⁴⁾ Parel = pagaai.

bedekte voor Marius' oogen, schalden de stemmen, over en weer, nog over het water, tot de woorden onverstaaubar werden. Wat was het lang geleden, dat Marius, voeteerend ¹⁾ in de stad, zulke vluchtige gesprekken voerde met vrienden, die hij tegenkwam: zij hielden er niet voor op, ieder ging zijn eigen weg, maar zij bleven spreken met elkander zoolang zij konden.

Een visschersboot gleed voorbij, na aan den oever. Marius zag zijn buurman, Ramdin, den Britsch-Indiër, met vrouw en kinderen in hun sierlijke dracht, kleur-rijke lijfjes, waarover van de hoofden teer-blauwe en witte, gazen sluiers daalden, die een zacht waas legden over de bloote armen, zwaar omringd met zilveren boeien ²⁾. Door den sluier der vrouw fonkelden de gouden sieraden van hals, neus en ooren. Ramdin zelf was armelijk gekleed, een simpel wit baadje en katoenen hoofddoek; maar toch was hij het, dien Marius nastaarde, toen hij zonder groet voorbijging, met stekelige oogen, want er was na-ijver en er waren grieven tusschen hen.

De boot kliefde een zwervend eilandje van waterlelies, dat de eb had afgedreven uit een kreek en dat de vloed weer terug bracht, zóó ver tot het keerend tij het weer zou opvangen.

Krijschende klankjes vielen uit de lucht; een groote vlucht groene parkieten zweefde over de rivier naar de nachtverblijven; getweeën in een driehoekigen koppel vlogen de dartele vogels met fladderenden vleugelslag; enkele éénlingen dwaalden langs de zijden van den driehoek.

Banane-bekken keerden huiswaarts naar den grooten mahonieboom op het erf, waarin zij een vogelstad gebouwd hadden van tientallen zak-vormige hangnesten, die van de takken afhingen als de vruchten aan den broodboom. Het was er een druk gedoe: ongedurig krioelden de zwarte vogels tuschen de twijgen en uit de gele snavels kwetterde een rumoerend krakeel als van twistgesprekken; dan doken zij, den kop vooruit, in de

¹⁾ voeteeren = loopen.

²⁾ boeien = armbanden.

ronde openingen der schommelende nesten en het werd stil in den boom.

Het lawaaien der banane-bekken wekte in Marius eene herinnering aan tafereelen op de kamertjes-erven in Paramaribo, aan het heftig herriën van buurvrouwen, met schrille stemmen en overmatige gebaren ruziënd; de uitbarsting van opgekropte grieven over een man, die te vriendelijk gekeken had of te lief was aangezien; een Zondagsch kleet, waarmee astant gepronkt was; potscherven, die met kwade bedoeling op een dorpel waren neergelegd, — was het niet duidelijk dat er wisi, de angstwekkende betoovering, in het spel was geweest? — de woede over kwaadsprekerij, benadeeling op de markt. Het werd een mengeling van losbrekende verdenkingen en beschuldigingen, waaraan telkens weer een andere vrouw, die aan haar deurtje verscheen, haar aandeel toebracht, totdat de verwijten en scheldwoorden door elkaar heen flitsten als de vonken van het houtvuur onder den koolpot, dat met den waaier wordt aangeblazen, en niemand meer wist hoe de ruzie ontstaan was, wie ruzie gemaakt hadden en waarom. . . .

Midden in de rivier gleed een lange, slanke korjaal, dicht op het water. Achter een laag afdakje van palmbladeren, de gebogen gestalte van den stuurman, den korten parel stijf in het water drukkend; uit de opening der bladeren een kinderhoofd; vóór in de gedoken figuren van parelende mannen en van vrouwen, met kinderen in hare armen: breede, blokkige lijven, de ronde hoofden plat op de vierkante schouders, sluike haren, als vastgekleefd, tot aan de oogen. Het waren indianen van de Granman-kreek, vèr hooger-op, aan de overzijde, waar de Cassewinica stroomde. Zij keerden huiswaarts naar hunne hutten op de zandige savanne, die daar lag uitgespreid als een wonder-mooi tapijt in de weelderige woning van het groote woud. Zij zouden roeien tot zoover het tij hen bracht en in den nacht overliggen bij den oever, wachtende op den nieuwen vloed.

Geen enkel stemgeluid kwam over het water uit de korjaal der Karaïben.

Een jongen huppelde voorbij in zijn speelsche bootje. Duchtig woelde hij met zijn parel in het water, dat bijna overliep over het bankje aan den diep ingezonken achtersteven; wankelend zwaaide de opgewipte voorpunt boven het water in het luchtruim.

De zon zonk. Alles ging huis-toe, want de avond was nabij. Huis-toe: het werd Marius te moede alsof ook hij huistoe ging, naar het uiteindelijk Vaderhuis, waarvan de leriman ¹⁾ sprak in de Zondagsprediking op Potribo. Huis-toe, dat was voor hem, waar hij leefde, het opgaan met den vloed geweest; de ebbe was het uitgaan, het ingaan in den vreemde. Hoe sterk was hij getogen, het leven in, gedragen op het mee-stuwend getij van krachtige gezondheid, stoere spierkracht en heerlijke zorgeloosheid!

Dàn waren de keeringen gekomen, de tegenslag en de zorgen, de verzinking van verwachtingen.

En nu? Marius voelde het, dat alweder door den arbeid van dezen dag krachten uit hem waren weggevloeid, die niet zouden wederkeeren.

Nog éénmaal zou de vloed hem opnemen, als hij huistoe ging, voor goed, Maar dan zou hij zijn als het willoos drijfhout, daar vóór hem op de rivier, dat zoo loom dreef op het water en toch ook eens lééfde in de gestalte van een fieren, bloeienden woudboom.

Weldra zou hij volgen.

VIII

Wat de ebbe van vele jaren had weggevoerd, deinde weer aan op den vloed van één dag.

Marius ving de herinneringen op aan de dagen op Reynsfort, met Leentje. Hoe zij daar des avonds zaten bij de sluis, de mannen met hangende beenen over den sluismuur, onder den bekoorlijk getinten avondhemel, waarvan zij de schoonheid onbewust aanvoelden, want zij werden er zoo wonder-zacht van stemming en vertrouwelijk onder elkander. Daar werd hoopvol overlegd, zij bouwden er torens van verwachtingen van den grond,

¹⁾ leriman = zendeling, voorganger.

dien Marius had aangevraagd bij den commissaris. De bezwaren werden niet geteld, zij waren sterk in hun overmoed, strijdvaardig in hunne zelf-overschatting. En als er wel eens twijfel rees in Marius of in Leentje aan de verwezenlijking van zooveel schoone droomen, dan was daar de steun der grootspraak van de vrienden en het geruststellend ruischen der bladeren, de belofte van den weligen plantengroei om hen heen en de koesterende vrede, de vrede van den avond.

En dan was daar ook het aller-machtigste, de jonge, zuiverende liefde in hunne harten, die de lichte vlokken van weifeling wégblies en hunne begeerten áánblies tot één hel-lichtend vuur.

Marius wist het: zij hadden gehouden van elkander . . .

Het was een heel brok om te ontginnen, die grond „De Goede Verwachting”! Twintig Hectaren!

Na den eersten aanleg van de drie akkers kostgrond, had Marius zijn huis afgewerkt. Hij bouwde het naar den standaardstijl der plantage-woningen: vóór een smal, open galerijtje, waartoe twee treden — eerst van hout, later gemetseld met steenen van den sluismuur — toegang gaven; de deur in het midden, geflankeerd door twee ramen met luiken, zonder glas; links was het raam van de groote kamer, waarin ook de huisdeur uitkwam, — de „zaal” der woningen van de aanzienlijken, — en rechts het venster van het kleine slaapvertrek; achter weer een galerijtje, aan den linkerkant betimmerd tot een bottelarij, de bergplaats van etenswaren en huis-gerei, met rechtbank en kastje en met- snijwerk-versierde lattenrekken voor de borden; een steile ladder leidde er door eene opening in de zoldering naar de zolderdieping, waarin een luik-venster was uitgebouwd aan de vóórzijde, boven de deur. Marius had het dak gedekt met singels, zelf gespleten plankjes van het bijlhout, dat aan den oever groeide, en er een blikken goot aan getimmerd, waarlangs het regenwater van het dak afvloeide in den ouden, ijzeren pan van een suikerfabriek, die als reservoir naast de woning was opgesteld. Het ongeverfde hout was als een lappendeken van kleuren.

Toen het huis gereed was, begon Marius aan den aanleg van zijn cacao-tuin. Weer ving de zware arbeid aan van ontbosschen en ruimen, wieden en delven. Geburen hielpen hem, om niet of voor geringe vergoeding, een maaltje eten of wat eetbaar gewas van den kostgrond.

In de plantklare bedden zaaide hij het zaad; hij plantte zijne zaailingen uit, die hij gekweekt had in het boterland van zijn grond — het mooiste, vruchtbaarste stukje — en plaatste de stekken der schaduwboomen in symmetrische figuren. Onder de beschutting van tajers, bananen en bacoven, ontloken de jonge cacao-planten en toen zij gedijd waren en de vrucht zich zette, wierpen de snel opgeschoten koffiemama's reeds hun beschermende schaduwen over den tuin. Twintig akkers cacaoveld bracht Marius aan, met elken drogen tijd breidde hij de bedden uit. Hij had al zijne zinnen gezet op het ideaal der kleinlandbouwers van dien tijd: den cacao-grond. Hij waaide¹⁾ gestadig de boorden der trenzen, hij verdedigde met woedenden ijver zijne plantjes tegen de aanvallen van mieren en veenmollen en hij bevocht de vogels en de apen, die snoepen kwamen in zijn tuin.

In den kostgrond werd het een mozaïek van gewassen. Er was een haag van wandoe²⁾, een priëel van sebijari²⁾ en verspreid, als waren ergens toevallig zaden neergevallen, ontsproot aan den grond de veelsoortige schakeering van peulen en groenten: amsoy en kousebanden en tajawiwiri. De manja droeg overvloed van vruchten; de sinaasappel-boomen op de rits waren als bouquetten, wit en geel, van bloesems en gulden oranje's; mopé, papaja, sapotille, guave en spaansch spek: elk seizoen bracht een keur van vruchten-gaven. Van birambi bereidde Leentje de prikkelende versnapering, van pommerak de zoete gelei en smakelijk moes van de markoesa's, die achterop groeiden, tusschen de boomen van het onontgonnen bosch. Marius kapte er de jonge stammen van koemboe en maripapalmen, waarvan Leentje de kabbes stoofde, en hij kneusde het suikerriet in de zelf-gemaakte pers:

¹⁾ waaïen = wieden.

²⁾ wandoe, sebijari = peulvruchten, boonen.

een doorboorde paal van hard hout, met een hefboom in het boorgat om het sap uit het riet te knijpen. Zijn persje stond er nog, naast het keukentje, dat Marius had opgetrokken van barklakpalen en gegolfd ijzeren platen, die eertijds een plantage-loods bedekt hadden; hij metzelde er een oven in en daar bakten zij brood van het bloem, dat hij medebracht van den winkel op Alliance, wanneer hij er ter markt geweest was met vruchten en groenten van zijn perceel.

Nog vóór de cacao in vrucht stond, leverde de grond al ruim genoeg op om des Zaterdags naar Alliance te trekken met koorn of cassaven, bananen en tajers en vruchten voor de markt. In den heel vroegen ochtend of in den nacht reeds, wanneer het tij het zoo vorderde, stevende Marius in zijn beladen korjaal stroomafwaarts. Van alle zijden kwamen bootjes aangevaren met bossen en balen. Het was een levendige en goede markt, daar bij de woningen der arbeiders van de plantage. Op het kantoor was het weekloon uitbetaald en zij brachten het regelrecht naar de marktplaats om hunne inkoop te doen voor de komende week.

Soms keerde Marius niet huiswaarts van de markt, maar bleef werken op Alliance, Slootwijk, Constantia of Nieuw Meerzorg. De arbeiders waren schaarsch en de plantages betaalden de creolen goed voor het werk aan dammen en trenzen; zij waren gewilde delvers. Met zijn negen gulden in de week maakte Marius een vollen buidel voor de huisreis.

Zijn cacao-tuin vulde al zijne gedachten en begeerten. Dáárheen ging de eerste blik bij het thuiskomen. Met spanning van verwachting zag hij — het was in den drogen tijd — de bloesems verschijnen langs den stam en de takken, héél bescheiden, kortgesteelde bloempjes; hij bespiedde de vreemde vergroeiing tot bottels, de kleuring, rood en geel, van de zwellende peren, beloerde met zoekende achterdocht het verschrompelen in den eersten groei, het zwart worden en versteenen van vruchten. Doch het eind was toch een mooie oogst en eene innerlijke voldoening, die hij te nauwernood onder klachten

en bezwaren voor anderen kon verbergen. Zij moesten niet te veel weten! Marius was trouwens niet anders dan zijne genooten: wèl graag veel weten, maar zelf liefst veel verbergen. Later echter, toen hij dertig balen van de donkerpaarse vruchten in één oogstjaar gaarde in zijn eigen veld en zestig, zeventig cent per Kilo maakte, toen was de glorie niet meer te verloochenen, want de lust tot bluf prikkelde te hevig.

Een tijd van weelde brak aan, een wél-behaaglijke tijd; de cacao-tuin, eenmaal in vollen wasdom, vroeg weinig zorgen meer.

Leentje vulde de woning; op het erf verrezen twee nieuwe huizen, voor den oudsten zoon en een gehuwde dochter. Eene oude tante, — was zij een tante? maar zij heette eenmaal zoo, — eene zwerveling in het leven, bewoonde alle drie.

IX

Snel daalde de duisternis, de rivier versmalde, de oever aan de overzijde naderde. De koninklijke kankantri, die daar zijn vorstelijke kroon, gedragen op den zwaren stam, over het woonerf van „De Blijheid” hief, schreed aan in zijne ontzaglijke laarzen, de hooge, breede sporen.

De bloementooi van het mierenhout, witte bouquets aan den woudzoom, verdofte uit den warmen dagglans; de gouden tiare van den groenhart-boom, zooeven nog schitterend in het zonnelicht, versluisde en werd als één van kleur met de donker groene, ronde daken der mora's. En zelfs de klaterend roode bloementrossen der acasia's begonnen hunne kleur uit te druppelen in het reeds vergrauwde kleed van het onderbosch.

Uit de trenzen hijgde het dieptonig kwaken der vorschten; de hond blafte vinnig tegen een awari ¹⁾, die uit zijn schuilhoek naar de keuken sloop; krekels stegen uit hunne aardgangen en zetten hun slijpend gekrijsch in. Drommen muskieten wemelden zoemend; de vinnige mompieren ²⁾ zwermde uit.

¹⁾ Awari = buidelrat.

²⁾ mompieren = stekende insecten.

Het waren droeve herinneringen, die met de duisternis aanslopen op Marius.

De gedachtenis aan blijde tijden vervloede met de innige zachte tinten, die over den hoogen hemel getogen waren in den sleep van de zinkende zon. De sluiers van teeder blauw, de wolkenwazen van zilverend wit, de veders van ijl violet, de ragfijne rose mousselines en de banen van zeegroene zijde, die gespreid gelegen hadden over het hemelveld, waren ingehaald, zooals feestvlaggen ingehaald worden aan het eind van een vreugde-dag.

Leentje keerde weer; haar verscheiden en haar gemis. Heel aan den achterzoom van den grond, waar Marius in den tempel van het oerbosch op hoogen grond het graf gedolven had voor hen beiden, had hij haar neergelegd in den kring van kinderen, die haar waren voorgegaan. Geteerde, platte houten paaltjes droegen in gegroefde teekens de namen en de dagen, waarop de dood gekomen was, en de aanduiding van bemoedigende teksten.

Marius had haar zien verzwakken onder de aanvallen van de kwade filaria, die haar vele jaren, telkens in plots opkomende uitbarstingen, had aangegrepen en in het gezwollen lichaam de krachten sloopte en den dood werkte, langzaam maar teregend zeker.

Bij haar leven stond hare kist reeds klaar, een kist van fijn geschaafd en gepolitoerd ceder, aan den buitenkant versierd met ingekorven figuren en hoeken en randen van bewerkt, blank metaal; binnenin met molton bekleed en met spiegeltjes verfraaid.

Ceremonieel hadden vrouwen van de gemeente de lijkwassching verricht en Marius legde haar in het haar gewijde lijkkleed, den breeden linnen lap, waarin hij tallooze knipfiguren had uitgewerkt, zoodat het wel een weefstuk leek van kunstige ornamenten.

Leentje's heengaan was voor Marius de leegte, het gat, geslagen in het stille levensvlak, waarvan hij de gladde gaafheid eigenlijk nooit zoo had aangevoeld als toen zij was weggereisd. Zij hadden het leven aangenomen en elkander, zooals hun het leven was gegeven en

zij aan elkander, eenvoudig en gelaten als een toebeschikt lot. Wel hadden zij de wisselingen in het leven nagevoeld in hunne stemmingen, soms in blijdschap, soms in weemoed, dan met berusting zonder morren, dan weer met kort verzet, somwijlen boosheid, och ja, ook tegen elkander, want zij waren heel gewone menschen en het heftige, opbruischende, onbesuisde van het negerkind was ook hun deel, maar het was alles overgoten door een vredige stilte als die van het water en van de wouden, die hun levensveld begrensden. Eene zachte gelijkmoedigheid was de melodie geweest van hun leven; het eenzaam bestaan aan den oever der breede rivier, in de omarming van de zwijgende bosschen, had in hunne harten neergelegd eene gave, effen gemoedsstilte, waarin de levensschokken nauwelijke eene rimpeling konden opstuwen. En zij waren van het geloovig geslacht der jonge bevrijden, vrome trouwe leden van de kleine negergemeente van Potribo.

Gelijk het zaad in den frisschen bodem van versch ontboschte gronden weelderig ontspruit, zoo was in het eerste geslacht der vrijgemaakte slaven het zaad van het Christendom, uitgestrooid door de Zendelingen, weldadig ontwikkeld. Maar — zooals tusschen het jonge veldgewas het wilde wied volhardend ontkiemt, zoo woekerde toch ook het onkruid van oud bijgeloof voort tusschen de spruiten der leer.

In Marius en Leentje was het niet anders. Hoewel de angst voor de azéman, — het nachtelijke spook dat, huizend in de gestalte van een oude vrouw, bloed zuigt uit de slapenden, — en de vrees voor den bakroe, die van uit het termietennest, zijne woonplaats, of van onder een brug of uit den koker in den polder aansluit in de gedaante van een hagedis en ziekten medebrengt, in hen waren uitgesleten, zagen zij toch wel, met onbestemden eerbied, op naar den kankantri, den heiligen boom van het Surinaamsche bosch, behielden geloofsvermoedens aan den obia-man en zijne wonderlijke macht over ziekte en gezondheid, welvaart en armoede, en werden aangegrepen door eene beslister ongerustheid, toen op zekeren dag, aan den trap van

hun huis, een kalebas, gevuld met bosjes veeren, geheimzinnig was neergelegd. Dat moest wisi zijn, om kwaad over hen te brengen wegens hun twist met een buurman, die wrok tegen hen had, omdat cacaoboomen van zijn grond geschroeid waren door het vuur van hun bosch-branden.

Het oude bijgeloof was het, dat bij het vertrek van hun eerste kind naar de stad om ter school te gaan, — er was nog geen school in de buurt van „De Goede Verwachting” en nu zou het kind als kweekje worden opgenomen door nicht Georgine in de Zwartenbovenbrugstraat, die haar huisvesting en kost zou geven om niet, maar tegen huishelijke diensten en hulp bij het wasschen, — het oude bijgeloof, dat Leentje bewoog om in het bundeltje kleeven een omwonden ringetje te verbergen als amulet tegen het booze oog, het ogri-ai, waarvan zij Georgine's mooie zuster lichtelijk verdacht. Een oprechten zegenwensch, in den plechtigen stijl van het beleden geloof, gaf Leentje haar kind mede, maar tegelijk eene dringende waarschuwing om aan haar treef te denken en zich dus niet te wagen aan het gebruik van spijs, die haar schadelijk verklaard was. Bij de geboorte van het meisje was haar bijzondere treef aangekondigd door eene vriendin, aan wie dat verboden voedsel in den droom was geopenbaard. Leentje was diep overtuigd van het gevaarder overtreding.

Zij wilde dat haar kind verzekerd en beschermd uit haar huis zou gaan.

X

Nu was op eens, na laatste, korte weifeling van eene schuchtere schemering, de nacht gevallen.

In het donkere hout was geheimzinnig bewegen. Uit de verte deinde het gerekt hoè-hoè van brul-apen, als werd er in schelpen geblazen; een groote roofvogel zweefde op onbewogen vleugels statig over het water; plotseling schoot hij, met een scherpe wending, toe op den boschrand; in het gebladerte verstoorde een heftig geritsel de geluidlooze rust, angstig kreet een vogel, twee, drie malen — toen zachter, met langer tusschenpoozen, en nog eens,

zwakjes als een klacht, — en het werd weer stil — de roover zweefde weg.

Een visch sprong, vlak voor den oever, hoog-op uit het water, vluchtende voor een vervolger; een eind verder plompte de visch weer in de diepte.

Een pakira, het boschvarken, kraakte takjes en kreukelde droge bladeren onder zijne pooten in de onbebouwde wildernis naast Marius' perceel. Hij sloop naar de vette vruchten van den Maripapalm, aan den oever van de loos-trens.

Uit het oevergras glipte met hoekige bewegingen een hagedis, op jacht naar insecten.

Over den modder gleed een leguaan.

De dieren van den nacht ontwaakten.

Late korjalen droegen wankelende fakkelvlammen over de rivier; helder klonken de stemmen van huiskeerenden tusschen het klappen van de parelslagen. Een breede, donkere vlek van een geroeide pont¹⁾, — van Ostage? — schoof over het water; de roeiers zongen een ledigen, vreemden zang, eentoonig, op den maatslag der riemen; achter op brandde een vuur en in het licht der vlammen rees het silhouet van den roerganger als de gestalte van een reus.

Over de vlakte van het water rukte, hortend, het geluid aan van een motor: het was de barkas van den dokter van Constantia, die van de bovenrivier gevaren kwam op zijn terugweg van den ommegang van dien dag.

Marius bleef zitten, wachtende op zijne huisgenooten. Zij waren laat, het liep al naar dood-tij.

De duisternis boog over hem heen en maakte nog stiller de stille gestalte van den vereenzaamde, die wachtte en niet wist waarom. Was het niet altijd wachten geweest, dat zelfde onbewuste wachten, na Leentje's heengaan?

Lamenteeren na Leentje's dood deed Marius niet. Het luidruchtig geweeklaag van familie en geburen, die de doodenherdenking kwamen viëren op „De Goede Verwachting” en die tusschen het eindeloos gerekt zingen van liederen uit het Gezangboek, den ganschen nacht door,

¹⁾ Pont = breed, plat vaartuig voor het vervoer van producten.

wel eens, schrill onverwacht, een wereldsch liedje wierpen, ging eigenlijk langs hem heen, al achtte hij het waardig en Leentje als goed recht toekomende, dat te harer eere dédéhoso¹⁾ gehouden werd.

Toen zij was afgelegd, — het was een met veel gewicht volbrachte liefdedienst van vrouwen uit de Gemeente, — en in haar sierkleed gewikkeld, sloot Marius zelf zorgvuldig zijn gewijd werkstuk, bond krip om zijn verkleurden hoed en droeg met de mannen de kist, gehuld in een witten doek met breed zwart kruis, op de schouders langs het glibberig pad, dat open gekapt was naar het graf. Achter liepen de vrouwen in hare rouwdracht, de wijde witte kotto's.

In de broedende stilte van het oerbosch sprak de leeraar van Potribo de litany der dooden uit over Leentje's graf en die er om heen stonden vulden zijne woorden aan met den gemeenschappelijken roep om genade en zegen en vertroosting, en zongen de zangen en het sluitend amen.

Nu werd het Marius heel weemoedig om het hart; de oude oogen huilden.

Nog éénmaal, later, stond hij voor het graf. Hij plaatste er het zwart houten plankje, waarin hij naam en dagen gesneden had naar eene teekening van den onderwijzer van Potribo. Hij toefde er voor het laatst, vaag starend en peinzend. En het wijd heroverde de kaal gegraven plek.

Bij den districts-commissaris op Ephrata zong hij warm Leentje's lof bij de aangifte van haar overlijden.

„Zij was een brave vrouw, Marius”, zei de commissaris.

„Ja, Masra, een goede vrouw; „wan boen missie” en hij legde zijn heele hart in zijn zangerigen nadruk op „boen”.

Daarna sprak hij weinig meer over Leentje.

(Wordt vervolgd).

¹⁾ dédéhoso = letterlijk dooden-huis.